

פרק 2 ❓ תנו לדאע"ש לכסח

<https://greatgame.blog/wp-content/uploads/2016/04/d7aad7a0d795-d79cd793d790d7a2d7a9-d79cd79bd7a1d797.mp3>

להורדת הפרק ❓ [קישור](#).

לינקים שימושיים:

1. [מספר הלוחמים הזרים בסוריה ועיראק, כולל ארצות מקור](#) ❓ מצרפת יצאו 1,700 איש וחזרו 250. מה יקרה כשלוסיה וסעודיה יחזרו מעל 2,000 טרוריסטים?
2. [רוסיה שולחת את הג'יהאדיסטים שלה לסוריה](#)
3. [מתקפות הטרור בצפון הקווקאז ירדו ב-50%](#) ❓ מעניין למה.
4. [רקע על המדינה האיסלאמית](#) ❓ מאמר שעושה הרבה סדר בכל מה שקשור להיסטוריה של המדינה האיסלאמית. שימו לב שהעלייה שלה בעיראק קשורה במתחים בין סונים לשיעיים.
5. [דאע"ש תהפוך לקולם של הסונים](#)
6. [מפה של דתות המזרח התיכון ומפה של האזורים בשליטת דאע"ש](#) ❓ שימו לב לחפיפה.
7. [רובם של הסונים אינם רוצים שצבא עיראק ישחרר אותם](#) ❓ סקרים מרתקים על חוסר האמון הגדול בין הסונים לשיעיים בעיראק.

המאמר:

בספטמבר 2014, 59 מדינות בראשות ארה"ב הכריזו על קואליציה בינלאומית שמטרתה להביס את דאע"ש. שנה וחצי מאוחר יותר, נכון לאפריל השנה, הקואליציה הבינלאומית נגד דאע"ש ביצעה 11,577 תקיפות אוויריות וחיסלה 26,000 מלוחמי הארגון. היא תקפה 22,719 מטרות באמצעות 39,715 הטלות של פצצות וטילים, בעלות כוללת של 6.5 מיליארד דולר. יש טוענים שהקואליציה נושאת פירות: דאע"ש איבד 40% מהשטח שהיה בשליטתו בעיראק ו-20% מהשטח ששלט עליו בסוריה. דיווחים על עריקה, קיצוץ במשכורות ומשבר כלכלי כולם מעידים שהנה עוד רגע ודאע"ש יוכרע. אך האם אנחנו רוצים שהוא יוכרע?

ב-2011, קואליציה של ארה"ב ונאט"ו הובילה להדחתו ומותו של נשיא לוב מועמר קדאפי. המערב ציפה שנפילת הדיקטטור תוליד לוב דמוקרטית. במקום, מותו הוביל לפתיחת תיבת פנדורה: לוב קרסה לכאוס של מלחמות בין-שבטיות, בו צומח סניף של דאע"ש לכדי איום משמעותי על בטנה הרכה של אירופה. ההתערבות המערבית, ההכרעה של "האיום הדיקטטורי" ❓ הובילה רק לעוד שפיכות דמים.

מבצע "נחישות אינטרטית", אם יצלח, יוביל לאותה תוצאה. דאע"ש אינו הגורם לאי-יציבות במזרח התיכון. הוא אינו שהוליד את מלחמת האזרחים בסוריה, או הסכסוך בין שיעים לסונים בעיראק. והוא לא ידחק לשוליים גם אם ישוחררו מוסול וא-רקא. הגיע הזמן לשאול האם הקואליציה הבינלאומית אינה חוזרת על אותה טעות שעשתה בלוב.

מיעוט נרדף

שאלה מכשילה: האם השיעים הם מיעוט?

תשובה: תלוי בקנה המידה.

כאחוז מכלל אוכלוסיית המוסלמים בעולם, השיעים מהווים רק 15%, מיעוט קטן לכל הדעות. מה קורה כשאני מסתכל עליהם כאחוז מהאוכלוסייה במזרח התיכון (המורכב מהסוהר הפורה ומדינות שכנות לו)? הסתכלו בטבלה מטה:

מדינה	אוכלוסיה	אוכלוסית שיעים	אחוז שיעים
איראן	79,115,000	71,203,500	
ערב הסעודית	30,770,375	3,077,038	
עיראק	37,056,169	24,086,510	
סוריה	17,064,854	2,559,728	
לבנון	5,851,000	3,218,050	
ירדן	9,531,712	0	
טורקיה	78,741,053	7,874,105	
כווית	4,187,161	1,256,148	
סה"כ עם טורקיה	262,317,324	113,275,079	43.18%
סה"כ ללא טורקיה	183,576,271	105,400,974	57.42%
אחוז השיעה מכלל האוכלוסיה המוסלמית			15%

טבלה 1: אוכלוסיה שיעית במדינות נבחרות

במזרח התיכון, השיעים הם כמעט מחצית מהאוכלוסייה [?] 43%. אם אוציא את טורקיה מהחישוב, הם הופכים לרוב [?] 57%. מדוע לא אכלול את טורקיה בחישוב? מפני שטורקיה לא לוקחת חלק בסכסוך הסוני-שיעי שמזעזע את האזור. טורקיה עסוקה במלחמה נגד המיעוט

הכורדי, שגם הוא סוני.

הסכסוך הסוני-שיעי הוא גורם מעצב בסביבה הפוליטית של ימינו. הוא נולד מכך שדמוגרפיה, השיעים מהווים רוב באיראן, עיראק, לבנון והחוף המערבי של המפרץ הפרסי. אולם פוליטית, עד הפלישה האמריקאית ב-2003 השיעים בדרום עיראק נשלטו ע"י המיעוט הסוני בראשות סדאם חוסיין. עיראק של סדאם הייתה מדינת מפתח מבחינת השליטה הסונית: היא מנעה רצף פוליטי של שיעים לאורך המפרץ הפרסי וחוצץ בין איראן לסוריה, הנשלטת בידי העלוויים [2] כת שפרשה מהזרם השיעי באסלאם ונתפסת ע"י סונים רבים ככופרים.

הפלת סדאם והפיכת עיראק לדמוקרטיה ב-2003 הביאו סוף לנתק בין פוליטיקה לדמוגרפיה. השיעים, לאחר שנים של הזנחה, תפסו את השלטון והחלו לסלק את הסונים מעמדות כוח. סכסוך בין עדתי פרץ עם פיגועי תופת של סונים נגד שיעים ושיעים נגד סונים. איראן השיעית מיהרה להרוויח מהמצב החדש: תחילה היא תמכה במליציות השיעיות באמצעות נשק, כסף ואימונים. פעולות המליציות העמיקו את הפערים בין הקהילות בעיראק וגבו מחיר בדם מהחיילים האמריקאים. לאחר יציאת הכוחות האמריקאים מהמדינה בסוף 2011, היא המשיכה להידוק קשריה עם הממשלה השיעית בבגדאד. כשבסוף 2014 דווח על נוכחות של יועצים איראנים בצבא העיראקי, העוזרים לבגדאד להילחם בדאע"ש, וושינגטון לא הופתעה. יותר מכך: היא לא הביעה מחאה והמשיכה לתאם עם ממשלת עיראק ומכאן בעקיפין עם איראן. נכון, אפשר ושיתוף הפעולה האמריקאי-עיראקי-איראני הוא מועיל מבחינה טקטית להשמדתו של דאע"ש. אולם מבחינת הסכסוך הבין עדתי בעיראק [2] שהוא שיכריע את גורל המדינה [2] הנוכחות האיראנית רק מחמירה את המצב.

דוגמה: סקר שנערך בקרב האוכלוסייה הסונית במוסול בפברואר 2016 מצא ש-74% מהנשאלים הסונים אינם רוצים שעירם תשוחרר ע"י הצבא העיראקי לבדו ולא מפני חיבה לדאע"ש: סקר מינואר השנה מצא ש-95% מהסונים בעיראק מתנגדים לארגון. הסיבה שהסונים אינם מעוניינים בשחרורם ע"י הצבא העיראקי, היא הדאגה שהצבא השיעי ברובו ינקום בהם. הם אינם פרנואיים לחינם. סונים בערים שמעולם לא נכבשו ע"י דאע"ש, דוגמת בגדאד, מדווחים על חוסר אמון ומעשי נקם מצד מליציות שיעיות. העובדה שאיראן, שמימנה ותמכה במליציות הללו, כעת מייעצת לצבא העיראקי, מעלה את החשש בקרב הסונים שאת הממשל האכזרי של דאע"ש יחליף שלטון שיעי מפלה. גם אם הצבא העיראקי יסלק את דאע"ש מהמדינה, המבחן האמיתי רק יתחיל: כיצד תנהג בגדאד בסונים בשטחה? והאם הסונים יבטחו בממשלה, או יעדיפו להסתמך על מליציות שבטיות לביטחונם?

מצב נפיץ שכזה היה ניתן לפתרון אם לסונים בעיראק היו ניתנות ערבויות כלשהן מצד מעצמה [2] אזורית או זרה [2] שבמקרה הצורך תעמוד להגנתן. הבעיה שאין אחת כזו. ארה"ב אינה מעצמה בה ניתן לבטוח: היא זנחה את בעלי הברית שלה בטוניסיה ומצרים, הפילה את קדאפי בלוב והשלימה עם ההתערבות האיראנית בעיראק. מצרים שקועה בעצמה, עם דאע"ש בסיני ומשבר כלכלי. ערב הסעודית מעולם לא הציגה את עצמה כמנהיגת הסונים. המהלכים שלה במלחמת

האזרחים בסוריה, בתימן, נועדו למנוע התפשטות איראנית. מתי שמענו על הפטרו-דולרים של סעודיה מושקעים בפרויקטי תשתית בעיראק או אפגניסטן, על יוזמות כלל ערביות או סוניות אותן קידמה?

היעדר של מעצמה סונית מאזנת לאיראן היא בעיה משמעותית במזרח התיכון. השיעים מאוגדים ומתואמים ע"י השלטון בטהרן. לא קיימת קהילה שיעית שלא זכתה לתמיכה מצד איראן, המשתמשת בהן כשלוחות להגדלת השפעתה באזור. לקהילות הסוניות בעיראק, סוריה ולבנון יש רק את עצמן וכל אחת מהן מסוכסכת עם השנייה. אל מול התוקפנות השיעית, המליציות וארגוני הג'יאהד, אם ג'בהת א-נוסרה, דאע"ש או הכוחות הדמוקרטים של סוריה, הם כוחות הביטחון היחידים של הסונים. לא קיימת מדינה סונית או אידיאולוגיה פוליטית הרוצה לאחד את הסונים תחת דגל אחד, או לדאוג לבני הדת ללא קשר לשייכותם השבטית או הלאומית. דאע"ש, גם אם אינו פופולארי, מבצע עבודה נחוצה.

להבנה זו השלכות חשובות למבצע "נחישות אינרטית" ולמדיניות החוץ של ארה"ב: איראן אינה שותף לגיטימי במלחמה בדאע"ש ובבנייה מחדש על עיראק. מליציות שיעיות, יועצים צבאיים, גנרלים של משמרות המהפכה [1] כולם רק יגבירו את חוסר האמון בין הסונים לשיעיים. כל ניסיון להדוף את דאע"ש מעיראק חייב לכלול שיתוף פעולה עם שבטים סוניים מקומיים ומתן ערבויות לעזור לסונים במקרה של הפלייה מצד הממשלה.

מלחמה ללא סוף

ומכאן לסוריה.

במלחמה בדאע"ש בעיראק ישנו היתרון שקיימות רק שתי קבוצות לוחמות: הממשלה ודאע"ש. כל ניצחון טקטי על דאע"ש מקדם את הניצחון האסטרטגי עליו. לעומתה, המלחמה בסוריה כוללת מספר קבוצות לוחמות, הנלחמות אחת בשנייה ובדאע"ש. אף קבוצה אינה יכולה לבנות שרשרת של ניצחונות טקטיים ולהכריע את הארגון.

בשביל להבין למה, חשבו על מלחמת האזרחים בסוריה כמשחק סכום אפס. משחק סכום אפס אומר שאם קבוצה אחת מתחזקת, האחרות בהכרח נחלשות. קבוצה שהשיגה ניצחון טקטי על דאע"ש, השיגה גם יתרון טקטי על הקבוצות האחרות, מה שמפתה אותה להכות בקבוצות האחרות ובקבוצות האחרות לתקוף אותה לפני שתתחזק מדי. הצלחת כוחות אסד לשחרר את תדמור מדאע"ש נותנת להם אפשרות לתקוף קבוצות מורדים אחרות באזור דמשק. הצלחת המורדים לדחוק את דאע"ש מחלב, פותחת בפניהם את הדרך להכות במרכז העלוואי של השלטון.

המצב מאפשר לדאע"ש לארגן מחדש את כוחותיו לאחר הפסד ולתקוף במקום אחר. בעוד אסד הצליח להביס את דאע"ש בחלב ותדמור, הארגון מתקדם בכיבוש מחנה הפליטים ירמוק בדמשק ותקף את חיילי אסד ליד תדמור ששחררה. הוא השיב לעצמו עיר מפתח בחלב מידי המורדים,

ליד גבול סוריה-טורקיה. דאע"ש יוותר בסוריה כל עוד מלחמת האזרחים לא באה לסיימה.

דור חדש של טרוריסטים

מה יקרה אם בכל זאת יצליח הניסיון ודאע"ש יחוסל בעיראק וסוריה? חשוב להבין ששחרור השטחים בשליטתו לא יובאו לסופו. השחרור גם לא יביא לכניעת לוחמיו.

מלחמת אפגניסטן הולידה את אל-קאעידה והכשירה ג'יהאדיסטים מקצועיים שיצאו משם לאזורי סכסוך אחרים, כמו צ'צ'ניה וקוסובו. מלחמת האזרחים בסוריה מגדלת דור חדש של טרוריסטים, המאומנים בלחימת גרילה, תכנון וביצוע של פיגועי תופת. כל עוד המלחמה ממשיכה, הם בסוריה. אם היא תסתיים, הם יחפשו מטרות חדשות.

פיגועי הטרור באירופה הם דוגמה למה שעתיד לקרות: התא שביצע את הפיגועים בבריסל ופריז הורכב מאנשים שלחמו בסוריה וחזרו הביתה, ממש תחת אפם של שירותי הביטחון. 1,700 איש יצאו מצרפת להילחם בסוריה, מתוכם חזרו רק 250. מבלגיה יצאו 470 איש, מגרמניה 760 ומרוסיה יצאו מעל 2,500 לוחמים. דמיינו שרק עשרה או עשרים אחוז מאותם לוחמים יצליחו להסתגל חזרה. עם ניסיון של שנים בטרור ולוחמת גרילה ועם קשרים מקומיים המקלים על תנועה וארגון בחשאי, עוד ועוד תאי טרור יוצצו באירופה. לרשת הטרור הזו לא תהיה כתובת בסוריה או עיראק ולא יהיה מקור ממנו ניתן לעקוב לתאים ביבשת. אוכלוסיית הפליטים הגדולה תשמש אותה כקרקע פורייה לגיוס פעילים ולקידום האידיאולוגיה של דאע"ש גם הרבה אחרי שישוחרר הכפר האחרון בסוריה.

לוב

לבסוף, עלינו לשים לב שדאע"ש החל להצמיח ראש נוסף בלוב. רק לפני שבוע הזהיר אובמה שהארגון מפנה משאבים ללוב לאור ההפסדים שלו בלבנט. כמו בסוריה, דאע"ש מנצל את הכאוס בלוב בשביל לכבוש שטחים ולגייס לוחמים. הצלחה בלוב תביא את דאע"ש לפתח דלתה של אירופה. האיום הגדול ביותר הוא בהגברת זרם הפליטים דרך הים התיכון. כבר היום, עקב ההסכם בין טורקיה והאיחוד האירופאי, המסלול הימי חזר להיות המסלול המועדף למסתננים. דאע"ש יכול לנצל את זרם המסתננים הללו באופן כפול: ראשית, שליחתם ליבשת גורמת לערעור של היציבות במדינות הקולטות. שנית, הוא יוכל לגבות דמי חסות מהמסתננים העוברים בשטחו ועולים על ספינות.

האפשרות שדאע"ש יממן את פעילותו באמצעות הסבל האנושי של המסתננים, שמה את האיחוד האירופאי במצב מוזר: אם הוא רוצה להקטין את הסבל, הוא יהיה חייב לחסל את הנתבי הימי. המשמעות היא הפניית ספינות חזרה ללוב, תוך התעלמות מאיומים בהתאבדות של נוסעיה האוניה. אם אינכם מכירים את התופעה, הנה [דוגמה אקטואלית](#): משמר החופים האיטלקי גילה את הספינה "מוניקה" במים בינלאומיים. כשספינת המשמר התקרבה ל"מוניקה", הצוות הזדעזע לראות הורים מחזיקים בילדים מעל המים ומאיימים לזרוק אותם אם הספינה תוחזר אחורה.

האיטלקים כמובן נכנעו.

"פתרון למשבר"

הדוגמה של ה"מוניקה" מחייבת אותנו לשקול את האפשרות שהדרך היחידה לסיים את המשבר במזרח התיכון ² היא לא לנסות ולסיים אותו. התערבות בינלאומית בסכסוכים מקומיים גורמת להם לגדול ומזמינה עוד ועוד שחקנים זרים להתערב בסכסוך. היא גם לוקחת מהשחקנים המקומיים את האחראיות לשים סוף לסכסוך שלהם. במשך זמן רב מדי, המזרח התיכון היה תלוי במעצמה זרה שתנהל את ענייניו ³ אם האימפריה העות'מאנית, הבריטית, בריה"מ או ארה"ב. ההתערבויות החיצוניות יצרו מדינות מלאכותיות, תוך עיכוב ההתפתחות של קשרים בין קבוצות בתוך האזור.

האכזריות של דאע"ש גורמת לנו לרצות ולתקוף אותו ללא התחשבות בשיקולים אסטרטגיים. אך אם באמת אנו רוצים להכריע את הארגון, למנוע ממנו את מטרותיו, על המערב להגביל את המעורבות הצבאית והדיפלומטית שלו למינימום: לתמוך לוגיסטית במאמצי בגדאד להשיב את השליטה בצפון המדינה לידיה, לקדם שיח בונה בין שיעיים וסוניים בעיראק ולקרוא לכל הכוחות הזרים להפסיק את תמיכתם בקבוצות השונות במלחמת האזרחים הסורית. כל עוד כסף ונשק זר מסופקים, שיחות השלום בז'נבה יעלו חרס.

עלינו, כמו כבאים מול שריפה גדולה, לעצור את התקדמותה ולאפשר לה לדעוך מעצמה. הסבל שיגרם יהיה משמעותי. הוא מתגמד לעומת הסבל שיגרם אם הקואליציה תמשיך להפציץ ללא סיבה את דאע"ש ולהזמין בכך את ההתערבות הרוסית באזור. עד כמה שזה קשה ⁴ תנו לדאע"ש לכסח.